

HUMANITAS

(TESTVÉRISEG)

A JÁNOSRENDI SZÖVETSÉG HIVATALOS LAPJA

KÉZIRAT SZABADKÖMŰVESEK SZÁMÁRA.

SZERKESZTI:

AZ UNIO □ TAGJAIBÓL ALAKITOTT SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG

CUPRINSUL

Calendar de muncă

B.S.: Dna J. M. K.: Muncă cu satorile în serviciul
ciul scopurilor mazone.

Fr.: M. N.: Femei în francmasoneria.

Edward VIII. francmazonul.

Ludovic Kossuth și francmasoneria
americană.

Fr.: E. J.: Francmasoneria maghiară
în secolul XVIII.

Informațiuni.

TARTALOM

Munkanaptár.

R.-né, K. M. nővér: Nővérmunka a szk.
célkitűzések szolgálatában.

Dr. Sz.-né, N. M. nővér: Nők a
szabadkőművességben.

VIII. Eduard a szabadkőműves.

Kossuth és az amerikai szabadkőművesség.

J. E. tv.: A XVIII. század magyar
szabadkőművessége.

Hírek a szabadkőművesség köréből.

INHALT

Arbeitskalender.

Schw.: M. K.: Die Schwesternarbeit im
Dienste der freimaurerischen Ziele.

Schw.: M. N.: Frauen in der Freimaurerei,
Eduard VIII. der Freimaurer.

Ludwig Kossuth und das amerikanische
Freimaurertum.

Br.: J. E.: Die ungarische Freimaurerei
im XVIII. Jahrhundert.

Nachrichten.

MUNKANAPTAR

A Romániai Nemzeti Nagypáholy Jánosrendi Szövetségének védelme alatt dolgozó t. és t. páholyok munkarendje

Unio

Cluj—Kolozsvar keletén. Helyisége: Str. Baba Novac 3. — Munkanapjai: Minden hó első és harmadik szerdáján este 8 óraker. Páros szerdákön értekezlet — Profáncim: Zipszer Alajos str. Baba Novac 3.

Aurora

Braşov—Brassó keletén. Helyisége: Strada Voivodul Mihai 9. — Munkanapjai: Minden második hétfő este 9 óraker. Közbeeső hétfőn értekezlet — Profáncim: Dr. Fischer Gyula orvos Braşov, Str. Reg. Carol 59. — A szöv. kancellár profán címe: Braşov, Str. Castelului 94.

Zu den drei Säulen

Braşov—Brassó keletén. Helyisége: Strada Noua 27. — Munkanapjai: Minden kedden este 8 óraker. Profán címe: Ludovic Servacius, ny. subprefect, Braşov.

Concordia

Arad keletén. Helyisége: Bulv. Gen. Dragalina 30. — Munkanapjai: Minden csütörtökön este fél 9 óraker. — Profán címe: Dr. Szöllössi Zsigmond ügyvéd, Arad, Str. Regina Maria 3.

Bethlen Gábor

Târgu-Mureş—Marosvásárhely keletén. Helyisége: Str. Ştefan cel Mare 83. — Munkanapjai: Minden hó első és harmadik hétfőjén este 8 óraker. — Profáncim: Dr. Feterfi István orvos, Piaţa Reg. Ferdinand 32

Bihar

Oradea—Nagyvárad keletén. Helyisége: Alea Romei 2. Munkanapjai: Minden 2. hétfőn este 1/2 8 óraker; közbeeső hétfői napokon értekezlet. Profáncim: Dr. Meer Samu Bulv. Reg. Ferdinand 10.

Pax

Timişoara—Temesvár keletén. — Helyisége: Bulv. Reg. Ferdinand, Palatul Lloyd — Lloyd palota. — Munkanapjai: Minden hó második és negyedik hétfőjén este 8 óraker. Páratlan hétfőskön tisztii értekezlet. — Profán címen Balázs Lajos ny. vasuti főfelügyelő, Timişoaran IV. Str. Al. Bonnaz 12. Magánügy.

Intelegere şi Progres

Bucureşti keletén: Helyisége: A nagypáholy str. Campineanu 45 számú helyiségében. Munkanapja: Minden szerda este 9 óraker. Profán címe: Silvio Rusu, Bucureşti III., Piaţa Al. Lahovary 1. a.

Humanitas

Baia-Mare—Nagybánya keletén. Helység: Str. Theofil Dragoş 4. Munkanapjai: Minden hó első és harmadik keddjén este fél 8 óraker. Második kedd délutánján Satu-Marén és negyedik kedd estéjén Baia-Marén értekezlet. Profán címe: Gombossy József nyug. erdőinspector Str. S. Bărnău 55.

Kölcsey (Satumare—Szatmár),

Tisza (Sighetul-Máramarosziget) és Hunyad (Deva—Déva) átszervezés alatt

Szabadkőműves-irodalom

Lenhoff Eugen: Die Freimaurer. Ihre Geschichte, Organisation und ihr heutiges Wirken, 476 Seiten und 107 Bilder.

Brosch. Rm. 14.—, Ganzleinen Rm. 17.—

Gaston Martin: Le Franc — Maçonnerie Frs. 12.—

O. Caspari: Die Bedeutung des Freimaurertums V. Ungar B.

Balassa József: Kossuth Amerikában. 250 P.

Balassa József: A szabadkőművesség története. 1— P.

Balassa József: A szabadkőművesség kézikönyve. (Katé.) I. Inasfok 150 P.

II. Legényfok. 1— P.

III. Mesterfok. 1— P.

Az itt felsorolt művek megrendelhetők a „Testvériség” kiadóhivatala utjára.

DENTAL-DEPOT

Dr. BLATTNER

ORADEA

Strada Dr. Aurel Lazar No. 4.

HUMANITAS

KÉZIRAT SZABADKÖMŰVESEK SZÁMÁRA

Nővér-munka a szabadkőműves célkitűzések szolgálatában

Írta: R.-né, K. M. nővér

Nem első ízben ér az a megtiszteltetés, hogy itt, erről a helyről beszéljek. A tárgy filozofia volt, vagy irodalom, esetleg mindkettő. Mostani megbízásom határozottabban hangzott: készítsek elő olyan előadást, ami a szabadkőműves eszmékkel kapcsolatos, a nővérekhez szóljon, a valóságban gyökereszek és meggyőző legyen. Valahogy így.

Bevallom, hogy kissé zavarba jöttem. Nem csupán azért, mert mindjobban meggyőződhetünk róla, milyen nehéz egyik embernek a másik emberre hatnia, főként ha ez a kölcsönhatás nem a kisugárzó életerők hullámzásának összhangzó játékaival történik, hanem szavak és fogalmaknak a tudatba parittyázása által, valósággal idegen anyagok közbeiktatásával építi fel azt a pallót, amin az emberi megértés, részvét és együttakarás teszi meg behunytt szemmel botorkáló, egyensúlyt kereső, bizonytalan lépéseit embertől-emberig, egy embertől a sokaságig.

Nem, nem csupán ezért volt, hogy egyszerre úgy éreztem, amit itt most mondani szeretnék, igénytelen, formátlan, szintelen és súlytalan. Olyasvalami, mint a tükrön átfutó lehellet: pillanatra elhomályosít, de utána mégis élesebb a tükrő képe, tisztultabb a látás.

Csakhogy van valami ennek a teremnek a levegőjében, ami egységes és megkapó. A zene és virág, a várakozás, megbecsülés és szeretet, amivel itt bennünket, nőket fogadnak, összeforraszt mindannyiunkat; de másrészt az előttünk ismeretlen szimbolumok, árnyak és fények, a merevvé rögzített rend, a kedvünkért kissé megbontott szabály, a szándékok felfedése és a megvalósítás módjának eltakarása olyanná tesznek bennünket, ahogy a motoros, rohanó, viharos külső világból ide partracsapódunk, mint kicsit megriadt oceanjáró utasokat, akik úgy érzik, hogy a hajó mozgása megállt: nem tudják, mi az oka, szirt, zátony, vagy föld, ahol horgonyt vetettek.

Valamikor, az utolsó világháború előtt, ilyenkor talán azt mondtuk volna: virág és zene, hangulat és megbecsülés nem palástolhatják el azt a tényt, hogy itt mi nők mégis csak vendégek vagyunk, vendégek lehetünk. Azt mondtuk: minden munkából részt kérünk, egész emberek vagyunk, egész életet akarunk élni, egész feladatot megoldani és bizzák csak ránk nyugod-

tan a dolgokat! Minden nemzet asszonyai és anyái majd jobban megértik egymást! Asszony nem akarhat háborút, nem ítélhet halálra nemzedékeket. A nő egyrészt, óvatosabb, másrészt elszántabb, mint a férfi. Hittünk egymásban, asszonyi érzésekben, szívósságban és összetartásban.

Ma, az elkövetkezendő új világháború előtt másképpen beszélünk. Közben megtanultunk kenyérért vesződni, klubba járni, cigarettázni és römizni... de elfelejtettünk hinni egymásban, az asszonyok együttes fellépésének átütő erejében. Talán kissé atavizmus is körülöttünk a virág és zene, amivel fogadnak, az alkalmi piedesztál, amire az írógép és kártyaasztal mellől fel kell lépünk. Sietve elsimitjük arcunkon és ruhánkon a redőt, vagy előszedjük a puderes pamacsot, hogy takarjon; rendbeszedjük kuszált érzéseinket, megrázzuk fáradt fejünket, lesimitjük hajunkat és felborzolt idegeinket és azt mondjuk: sziget ez és óázis, jól esik. Itt szeretnek és megbecsülnek bennünket és... a többi, ami kívül van, talán mi sem lettünk volna képesek föltartóztatni. Köszönjük a virágot és zenét és köszönjük... a kevesebb felelősséget, amivel a kulturák történetének tartozunk.

Külömben is tudjuk jól, hogy a nők bevonása a páholyok munkájába nem itt dől el és nem ettől a helyi csoporttól függ. Ennek dacára azonban a helyzetünk csak addig könnyű, amíg arról van szó, hogy egy kellemes kultúrestét töltsünk el a nővérszejövetelen. Amíg mi szívjuk fel a benyomásokat és szűrünk le abból a magunk számára néhány megállapítást. Mihelyt azonban közelebbi aktivitást várnak itt tőlünk, zavarba jövünk.

Hogyan?! A páholyok legbelsőbb, tényleges működése tudatosan zárva marad előttünk. Mi nem dönthetünk, nem lelkesedhetünk, nem ítélhetünk és nem gáncsolhatunk, legfeljebb feszült érdeklődéssel és feszült várakozással fordulhatunk a világozottság felé, ami a réseken itt ott kiszivárog.

Még nehezebb tudatosan a gyakorlatba, a külső magánéletünkbe átvinni az elvont eszméket, amik a páholyok működésének a rugóit mozgatják. Ez az ideálok és törvények pontos ismerete mellett is mindig a legnehezebb feladat, mennyivel kilitástanalább akkor számunkra, akiknek nem adatott előbb mód és alkalom erre a tudásra!

Igy, csupán ösztöneinkre utalva, vagy más egyébként, más hatások, elhatározások és tanulás alapján kialakult világnézetünk és életvonalunk véletlen egyezése folytán kerülhetünk bele abba a síkba, amelyen a szabadkőműves ideálok paizsa és kardlapja nyugszik.

Nem szabad azt sem elfelejtenünk, hogy a nővérek csoportja sokkal kevésbé egységes, mint a férfiaké. Őket nem közös világszemlélet hozta össze, nem közös érzelem, vagy akarat, hogy együtt működjenek valamilyen cél érdekében. Ők kizárólag a férfiakhoz fűződő erős szálak kapcsán kerülnek nagyritkán össze, oly rövid időre, hogy ez maga nem kovácsolhat köztük szorosabb egységet. A házasságban pedig az asszony nem veheti át ma már minden további nélkül a férj nézeteit, ideáljait, harci eszközeit, még ha az olykor kívánatos lenne is. Az is lehet, hogy a nővéreknek komoly munka, tanulás, tudással való meggyőzésre lenne szükségük, és arra a tudatra, hogy ők is dolgozhatnak a páholyokban; csak akkor várható tőlük állásfoglalás, az életrend, életműködés, világnézet és külső életforma esetleges gyökeres megváltoztatása.

Igy érhető, ha nekem is bocsánatot kell kérnem és felmentést kell

kapnom azért, ha most innen nem adhatok a nővéreknek tiszta célkitűzést, világos utmutatást, határozott életirányt. Nem mondhatom, hogy ez helyes, az helytelen, nem azért, mintha mindez talán különböznék a szabadkőműves felfogástól, sőt ellenkezőleg: hanem abból az okból, hogy nem vagyok és nem lehetek nő létemre tudatos hordozója és hirdetője ezeknek az eszméknek.

Még ha nem is mondom azt, amit Goethe mondatott el egy nővéröszejövetelen, August fiával, aki olyan irányu megbízást kapott, hogy ott a nővérek nevében azok háláját tolmácsolja:

„Sollen aber wir, die Frauen
Dankbar solche Brüder preisen,
Die ins Innere zu schauen,
Immer uns zur Seite weisen?“

Nehéz is lehet erre a tréfás módon, de komoly értelemben felvetett kérdésre válaszolni: miért nem engedik be a nőket a páholyokba?! Az erkölcsi felelőtlenség esetleges vádja magától megdől, ha látjuk a szabadkőműves tendenciát, ami a nők megbecsülésére irányul és nővéreknek tekintti a közel hozzátartozókat. Szellemi alacsonyrendűségről ma már nem lehet komoly formában beszélni, legfeljebb erősebb kiválasztás jöhetne szóba. A maradiság eszméje pedig — ha így volt eddig, maradjon így továbbra is — ellentmond a szabadkőművesség elvi alapjainak, amelyektől a ruganyosságot lehetetlen elvitatnunk. Akkor pedig nem marad más hátra, minthogy a férfiak szeretnének egymás közt maradni... rendben van, ez így elfogadható, csak hogy egyszerű érzelmi alapon mégsem lehet nagy horderejű eszmék terjedésének útjába állni, legalább is megakadályozni a lehetőségét annak, hogy azok az emberiség női felének és nevelésük által a gyermekeknek leikébe belopózhassanak!

Azonban nem akarunk vitatkozni, hagyjuk a goethei kérdést továbbra is nyílt kérdésnek és térjünk vissza a mához, az adott keretekhez.

Szó lehetne itt arról is, hogy mi nők mondjuk el azt, ami bennünket bánt, sajátos sérelmeinket és szenvedéseinket. Viszont az a helyzet, hogy a mai súlyos időkben nem látok olyan külön női problémát, amit érdemes volna ezen a helyen külön kitérgetni. Van pedig nekünk napjainkban is elég külön asszonyvesződségünk, valami többlet, ami a zürzavart és szenvedéseinket növeli; sok félszég, ferde ítélet, látszateredmény és különleges női győtrelem, van a dolgozó nő problémája és a szexuális kérdés, a külső élet és az otthon. Férj és gyermek, szerelem és lemondás, anyaság és hivatás sok olyan helyzetet kuszál össze, amit nekünk, nőknek kell még kibogoznunk, sok olyan feszültséget teremt, amit nekünk magunknak kell levezetnünk. De mégis nagyot fordult a világ. Ma a férfi — kérem, ne értsenek félre — nagy általánosságban, valahogy menekülésszerűen, gyermekesebb lett, a nő, ha nem is olyan értelemben, ahogy szerettük volna, de férfiasabb, a gyermek pedig öregebb. Ez nem gáncs és nem dicséret, még csak nem is olyan megállapítás, ami igényt tartana a meggondolásra: ez csak néhány igénytelen, szintelen, súlytalan szó, pára, lehellet az élet hól torz, hól sima tükörüvegén.

Furcsa, hogy olyan szárnyaszegetten hullanak most alá mind a szavak... pedig a meggyőződés robbanó ereje kellene, mozgás, lendület, ami kicsapja a kátyuból ezt a nagyon öntudatosan jelentkező és belől szörnyen félszeg

esetsorsú kulturemberiséget. Ma, amikor az anyákból felsikolt a kétségbeesés: mit adjak a gyermekemnek, iránytűt, világitótornyot, égi jelet, földi kapcsolódást, merre, hová, miért?! Milyen kenyeret és milyen erkölcsöt, milyen célt és milyen életet, milyen ideált és milyen sorsot?! A gyermeknek, aki lázasan keres, vagy már eleve lemondott minden irányvonalról és eszméről, mert a bibliája, amit naponta hall; a jelszó, amit gomblyukba tűz, a házi áldás, amit az ágya fölé akaszt, csak ez: hiába minden, nem érdemes. Most megremegünk, csodaváró reménykedéssel: hátha itt kigyullad előttünk pillanatokra a fény és a sötét éjszakánkban végigszáguld egy üstökös, aminek magva az értelem és emberszeretet, uszálya szépség, pályája pedig a végtelen... hátha átsuhan a sötétségen és termékeny gondolatot, gerinces bátorságot, döntő bölcsességet sugároz felénk, hogy felelhesünk gyermekeinknek végre, hogy eltiporhassuk a „hiába minden...” erkölcsöt, kulturát és embert pusztító baktériumtelepét.

Most, hogy egy kicsit befelé fordulunk, hogy a pillanat karmai közül kiszabadultunk és a dolgok külső csillogása helyett a belső burkot szeretnénk megérinteni, most érezzük, hogy még az álmokhoz is bátorság kell. „Habt Mut zu euern Träumen“, legyen bátorságotok álmodni, mondja Jakob Wassermann, mikor a reményvesztett ifjuság sorsán jajdul fel.

Igazában minden embernek három élete van: egyik, amelyet a valóságban, kézzelfogható tárgyak és melléjesodródó emberek közt tényleg él... a nyers, kemény élet kiálló szögleteivel, egymásbakapó csavaraival, zökkenő, kihagyó és mégis kérlelhetetlen ritmusával... másik az az élet, amit valaki megálmodott magának és amivel egyensúlyban tartja a valóságos életét. Az elképzelések és vágyak liános, bozotos őserdeje ez, sudár, őserdejü pálmákkal, gyilkos mérgű kipárolgással, az életet adó és életet ölő energiák örök harcban álló, mégis harmonikus, oly nagyon vonzó alakulata.

A harmadik volna az az élet, amire egy ember tényleg való, ahol a maga helyén lenne és amelyik a valóság és vágyak tökéletes egymásrahatásából bomlana ki.

Ma mindnyájan ott küzdünk a valóság fogaskerekei között. Abból, amit szeretnénk, csak mérges gőzök szállnak fel hozzánk, de a vágyak élet-erőt és örömet, vitálitást nyújtó puha talaja nagyon mélyre, elérhetetlenül mélyre sülyedt bennünk. Pedig ez a talaj az, ahová lebukva, Anteusként csapódnánk újra vissza, ruganyosan, a megvalósuló szándékok és robbanó tettek szikrázó, oxigéndus légkörébe. De ha valaki tulsoká marad a vágyak és álmok, ideálok és elképzelések mérges kipárolgásu talaján, vagy örökre odavész, vagy mákonyos bódulatban, félig hunyt szemmel sodródik céltalanul, értelem nélkül, magányosan.

Egyensúly és harmonia kell nekünk, az a harmonia, amit Raoul Francé talál meg az őserdőben és amit hiába keres az emberek között. Nem a primitívség Rousseau-i és Tolstoj-os, világtól elforduló békéjét keressük, hanem azt, ami a fogaskerekerekes, motoros, repülő és robbanó, feszülő és pattanó, viaskodó és vétkező, pusztító és romboló, teremtő és termelő, szakadásos, disszonáns világot veszi számításba és fogja egységbe, szerves életünkhöz simuló, boldogító folytonosságba. Azt az üllőt, amin a Mindenség szívverése a kalapácsütés, azt a géprendszer, ami együtt lélegzik az élő világgal.

Az, ahonnan idejöttünk és ahová innen visszatérünk, a vágytalaját vesztett, kegyetlen és nyers, szögletes és végletes, sodró és felmorzsoló valóság-

világ. Ez a sziget, ahol most vagyunk, az ideálok és eszmék oxigénben szegény, fojtott levegőjű, elzárt, színekben és szándékokban gazdag talaja. Vajha meglátnánk, megélnénk a kölcsönhatás emberiséget megváltó, új világot szülő, összeforrasztó, nagy diadalát, amikor benünk és körülöttünk felfénylik minden tisztán és világosan, egyéni utak és tömegtettek, egyesek és sokaságok sorsa, emberek élete és világok végzete.

Elkap bennünket az álmok lendülete, pedig most apokaliptikus erővel érezzük, hogy ha valami véletlen, vagy még inkább valami szándék meg nem változtatja a világunk történéseinek irányát, akkor új vizözön vár ránk, mert ez így mégsem maradhat. Hiszen mindaz, ami ma velünk, körülöttünk és általunk történik, hazugság, kíméletlenség és csalás. Alig van olyan lépésünk, amit belső erkölcsi erő irányítana, szavunk ami őszintén csengene, szándékunk, ami világos, tekintetünk, ami tiszta volna. Egy igaz és őszinte csak: általában nem hazudjuk másnak magunkat és világunkat, hanem olyannak mutatjuk, amilyen. Meztelenül, álcázatlanul dobjuk oda az igazságot a szemétdombra, csalán közé, a disznóólak mocsarába.

Új vizözön... óh, az alázuhanó víztömeg ereje, haragja és bosszúja szörnyű. A világégés más... a tűz perzsel, lobog, romantikus, szeszélyes és nyugtalan, megkímél és felfal, átfut és felcsap, lekushad és égisz tör... de utána hamu és üszök marad, ami sivár és hosszú időre megöli a termékenységet. A vizözön ereje lassu, nyugodt, méltóságteljes. Alapos munkát végez. Alapjaiban ássa alá a házat és elmosza az élet minden nyomát. De utána, ha elhúzódik az ár, termékeny talaj marad, ahol minden előről kezdődik.

Most így ködös-formátlanul, feleltlenül, elmosódó látomásként ezt tudom önök elé vetíteni:

Ami talán ránk vár, nem tűz, világégés, inkább új vizözön. A vizek kicsapnak medrűkből és minden élő hajóra menekül. Ott kevélykednek a páncélos, ágyus szörnyetegek, a hadihajók, büszke egységek, fegyelem és parancs, militarizmus és diktatura. Nincs részvét, kegyelem, egyéni gondolat, csak a hidegen csillogó acél és hűvösen számító agy, egy mind helyett és mindenki számára. Ágyuval harcolnak az elemek ellen és készülnek a nagy összecsapásra.

Feltűnnek meztelen hajótesttel, védtelenül az uszó városok, személyszállító gőzösök, táncterem és fürdőmedence, holdfényes fedélzet, dzsessz és mindenek alatt sorvasztó levegőjű harmadik osztály. Polgári kényelem és polgári nyomor és az a bizonyos polgári biztonság. Egy eltévedt torpedó, rejtett szikla, vagy kalóztámadás és nyomtalanul súlyed el minden a mélybe.

Ott vannak azután a spekuláció tengeralattjárói. Innen kémlelik periszkopon át az árhullámzást és magas légnyomás és még magasabb vérnyomás mellett, zakatoló szívvel, felajzott idegekkel lesik, milyen egységet, cirkáló vagy kereskedelmi hajót torpedózzanak meg, hogy halomra gyűjtsék a csillogó, haszontalan, véres aranyat.

Azután a kalózhajók... céltalanul ödöngő, de mégis határozott irányvonalu, nyílt kegyetlenséggel dolgozó, jól szervezett, egy egységet alkotó alvilág.

A szétomló ködben feltűnik néha a kisértethajó, szirénája vésszen bűg és azt jelenti, hogy élnek mindazok, akik halottak és mind meghalnak, akik ma élnek. Átsuhan a hajók mellett a felkorbácsolt tengeren, mint futó rémület az emberek gerincén.

De a duzzadó víz hátán ott hánykolódnak magányos mentőcsónakok és

ócska halászbárkák. A csónak ölen küzdő, éhségtől gyötrődő, szomjuságtól tikkadó emberek, emberek, a nagy magányosok, egykori és jövődő harcosok, kenyerek és vizük fogytán, a hullámok már-már elmerüléssel fenyegetnek... hallják ugyan a rádiót, az örült haláltáncot, de a szavuk nem csenghet vissza, érzik a veszélyt, de nem hívhatnak segítséget és tudják, halálos biztonsággal tudják, hogy velük együtt menthetetlenül elpusztul mindaz az érték, amit egy jobb jövődő számára csónakjukba és lényükbe, agyukba és szívéükbe átmentettek. Látnak, világosan látznak, de nincs mit tenniük. Az evező gyengébb, mint a motor, emberi szó halkabb, mint a grammofon, emberi lendület nem bír a lendítőkerékkel és a szíjj már elkapta az emberszeretet eszméjét.

A halászbárkákon sem megy másképp, ezek a rozzant dereku, sipoló tüdejű hajók valaha az élen harcoltak, de ma a nagy, szervezett harci egységek mellett ők sem tehetnek mást, minthogy mentik, mentenék az emberiség kulturértékeit.

Valahogy úgy érzem, hogy mi nők, most kirándultunk egy ilyen halászbárkára. Vigyázat, óvatosan lépünk és tisztelettel tekintünk a hajó ócska bordáira. Sok harc nyomát viseli az, ezer veszély között küzdött, és most magában rejti mindazt, ami elmúlt korok leszűrődött értéke és jövődő kulturák magja kell legyen. Néha titokzatos fények villannak fel a fedélzeten és viharos időben az árboc csucsán felgyullad Szent János tüze, az emberi értelem, együttérzés minden idők ködén átsugárzó, itt lappangó, ott fellobbanó örök lángja. Már nem is harcol páncélos cirkáók ellen, hagyja, menjen minden az utján, rendszertelenség és szabály hadd vivják meg a maguk döntő csatáját! De küzd a hullámokkal és fenn akar maradni, fenn mindég a csucson, árbochegyén a titokzatos Szent János tüze! Már-már oldalt dől, az ár átcsap a fedélzetén... lehet, hogy elsüllyed, utasai elpusztulnak... de akkor tengerfenék örzi majd a kincset és a jövődő elszánt buvárai hozzák egyszer felszínre, vagy az idők vulkánja dobja fel krátere méhéből, mert ennek a kincsnek nem árt az idő és ez a tűz néha önmagába huzódik vissza, de ha egyszer friss oxigént kap, újra éled, mert örök.

És amikor innen visszatérünk a személyszállító gőzösökre, páncélos hadihajókra, tengeralattjárókra, vagy magányos csónakokba, napi robotunk mellé, lényegében örök rabszolgák a gályán, kiki örökölt vagy vállalt sorsa szolgaságába... nem lesz semmi változás, csak annyit tudunk: Ha pusztul is minden, ha összeomlik minden, ha elborít a végzet árja minden kimagasló pontot, elmos minden emberi érzést és egyszer, a nagy belső és külső harc után kitisztul a világ... a béke olajágával felröppent fehér galamb egy sok vihart látott, rozzant bárka törött árbocára száll, vagy csak arra a roncsra, ami jelzi, hogy itt fekszik a mélyben a hajótest, ahol alszik és uj lángokra gyűjt erőt a tűz.

És ha gyermekeink újra kérdik tőlünk, merre és hová, ha azt halljuk, hogy minden mindegy, mi harcolunk és vivódunk tovább, de lelkünk mélyén mégis tudjuk és szóval, tettel hirdeljük, hogy a viharos duzzadó ár hátán ott hánykolódik a kincses hajó, az örökké bolygó ősi bárka, aminek értékeit el nem érheti, el nem pusztíthatja emberi erőszak és ármány és aminek tüzeit nem oltja el a tenger vize. Érezzük, hogy mégsem mindegy minden, az emberi összetartás, emberségesség és szeretet, értelem és akarat, ha időnként csak pislogó szikrává zsugorodik is össze, de végleg el nem pusztítható soha!

Ez a tudat segít majd bennünket, hogy munkánk, szórakozásaink, élettempónk mellett ösztönzést adjon ahhoz a többlet-hez, ahhoz a parányi nekilendüléshez, ami a holt pontokon átsegít és ami elkerülhetetlenül kellett mindég az egyes ember és az emberiség továbbfejlődéséhez. Az is lehet, hogy ez ennek a társaságnak örök elhivatása, amit mi nők is megsejthetünk és ami talán bátorságot nyújt nekünk is, hogy mélyebben merüljünk önmagunkba és merjük tovább álmodni az oly erőszakosan félbeszakított álmainkat egy jobb és szebb jövődőről.

Nők a szabadkőművességben*

A Kassa Kel.-én dolgozó Resurrexit □ nővér-munkáján előadta:

Dr. Sz.-né N. M. nővér.

A ránkmaradt régi feljegyzések nyomán kétségtelenül megállapíthatjuk, hogy a szabadkőművesség már kezdettől fogva besorozta a nőket ellenzői sorába. Mint megtudjuk, a 18. században Franciaországban a nők különösen hajlamosak voltak, hogy mi rossz s bizalmatlanságot keltő, mindent elhigyenek a szabadkőművességről. Szívüket meg nem enyhítette a tudat, hogy a szertartásban több utalás van arra, miszerint a szabadkőműves kötelességek közé tartozik a nő tisztelete és megbecsülése. Haragjukat ki nem engesztelte a szokás, hogy felvételkor a neofita keztyűt kap azzal, hogy adja át annak a nőnek, aki szívéhez legközelebb áll s ha ez a nő segítségre szorul, testvéri támogatásért fordulhat a páholyhoz. Sőt, haragjukban és sértődöttségükben azt sem vették számításba, hogy az ünnepi összejövetelek alkalmával egy felköszöntő mindig a nővérek tiszteletére hangzik el. A nők meg voltak bántva s ezt semmilyen felköszöntővel nem lehetett helyrehozni.

A férfiszemlélet e barátságatlan magatartást könnyedén s — tisztelettel szólva — felületesen avval magyarázta, hogy a nő hiúsága szenved sértülést, amiért nem juthat be a férfiak szövetségébe s a kíváncsisága marad kielégítetlen, miután férjével — akinek sorsában egyébként mindenben osztályosa, — nem vehet részt a hetenkénti összejövetelek misztikus tanácskozásain. Sajnos, nem tudunk róla, akad-e nő, aki eg yszerűen és tárgyilagosan, indulatok nélkül közölte volna a megbántódás tiszteletreméltó okát s feltárta volna a nőknek a szabadkőművesség gondolatához való igazi kapcsolatát... A szabadkőművesség története mindenestre megemlékezik néhány nőről, akiket e szigoruan zártkörű férfiszövetség testvérláncába szabályszerűen bekapcsoltak. A feljegyzések szemérmesen közlik ezeket a kivételes eseteket, szinte szemlesütve és bocsánatkérően s az utódok mai napig is elnéző mosollyal vesznek róla tudomást, mint egy komolytalan epizódról. Annál komolyabb és izgalmasabb a nők érdeklődése e riika kivételek iránt. Alakjukat regényesség és fitok veszi körül. Mit tudtak ők s mi volt érdemük, hogy részt vehettek a munkában és — ha rövid időre is — gyarló eszközeikkel egy tisztább és humánusabb világ kialakításán fáradozhattak...?

*Dr. Sz.-né N. M. nővér cikkét, mely ugyanugy mint első cikkünk egy nővér érdekes és értékes szempontjából világít rá szk. kérdésekre, a *Die Drei Ringe* márciusi számából vettük át, ahol csehszlovákiai német testvérlapunk magyar szövegben közölte azt.

Az őskorban állítólag csak Sába királynője volt kivétel. Salamon templomának építése a szabadkőműves legenda tartalma és ebbe Sába királynő alakja is beletartozik. — Mária Teréziáról is azt emlegetik, hogy férfiruhában vett egyszer részt egy bécsi páholy munkáján. Majd később, a pápa unszolására, érthetetlen módon ő maga adta ki a parancsot a bécsi páholy feloszlására, dacára annak, hogy férje, Lotharingiai Ferenc volt a nagymester. Egyébként ezt az esetet Sacher-Masoch drámájában is felhasználja s a királynő eljárását féltékenységi motívumokkal magyarázza. — A későbbi időkben Elisabeth Aldworth, egy ír gróf leánya került be a szabadkőművességbe, egy falusi páholy avatta tagjai közé a monda szerint — mintegy kényszerűségből, miután egyszer állítólag kihallgatta a szertartást s félték, hogy másképpen elárulja titkaikat. Azt is mesélik, hogy Xaintrilles, Napoleon tábornokának felesége, — aki ugyancsak kardos menyecske lehetett, mert Napoleon kaptányknak nevezte ki és férje adjutánsa lett — egy ízben részt vett egy párisi művészpáholy munkáján. — Arról is tudomásunk van, hogy Erzsébet angol királynő, ez a raffináltan okos, nagyműveltségű s tetterős asszony, aki minden művészetet tisztelt, éppen e „királyi művészetet“ nem kegyelte, mert nő léte, uralkodói rangja s emelkedett szelleme dacára, nem részesülhetett a felavatás megindító élményében. Egy korabeli feljegyzés szerint a királynőt, nemére való tekintettel — sajnos — nem lehetett felvenni. „Kíváncsiságát“ ezzel megsértették és hosszas kormányzása alatt talán ez volt az első eset, hogy a nő felülkerekedett benne és legyőzte a királynőt. De e távoli történeleken túl, melyek a különböző korok perspektívájában mutatják meg a nő kapcsolatait a szabadkőművességgel és viszont, bennünket legjobban mégis gróf Hadik-Barkóczy Ilona sorsa érdekel, akit 1875-ben felvettek az ungvári páholyba s aki érdekes és különös egyéniségével sokáig említésreméltó alakja maradt a szabadkőművesség zártkörű világának. Gróf Barkóczy Ilona a Barkóczyak utolsó sarja volt, vele a család legutolsó ága is megszakadt s így őt az arisztokráciában divó szokás szerint fíusították, hogy a Barkóczy névnek továbbra is maradjon viselője. Ma, mintegy 61 esztendő távlatából nehéz lenne megállapítani: maga a fíusítás váltotta ki a különlegesen okos, meglepő és bizarr egyéniségből a férfias allűröket, vagy már csak mint szimbólikus betetőzés zárta-e le ezt a lelket, amely a maga amugyis zártkörű feudális világából mégis egy másik zártkörű világ, a szabadkőművesség tájai felé vágyakozott, amelynek a szeretet, a haladás és a humanitás a vezérlő csillagai. — Mikor férjhez ment gróf Hadikhoz, már nemcsak a két családi nevet egyesítette, hanem e két világban egyaránt otthonosnak lenni, volt élete legfőbb ambíciója. Külseje s szokásai, — mint mesélik — éppen vágtak e férfivilághoz: hatalmas testalkatu, erős, minden iránt érdeklődő egyéniség volt s mindennek tetejébe még szivarozott is, ami annak idején, az emancipáció még ugyancsak ködös korszakában — úgy képzeltük — már bizonyos privilégiumot biztosított a nőnek. Természetesen gróf Hadik-Barkóczy Ilonának nem a Havanna-szivarok s nem energikus és emelkedett lénye egyengette az utat a szabadkőművesség felé, hanem kicsit az is, hogy barátja a nagyhírű Pulszky Ferenc volt, a magyarországi páholyok akkori nagymestere s az ungváriak is úgy gondolták, hogy a fíusítás s a baráti kapcsolat bőségesen elegendő ahhoz, hogy egyszer kiterjesztően magyarázzák a szabályokat. A forradalmi lépésnek természetesen óriási bonyodalom lett a vége, a páholyt feloszlatták s a vezető tisztviselőket pedig felfüggesztették állásuk-

tól. Hadik-Barkóczy Ilona így továbbra nem vehetett részt a szabadkőművesség munkájában, szívére és energiájára nem volt szükség. profán érkezése bajt és bonyodalmat okozott. Ő volt az utolsó, aki kísérletet tett; a páholyok azóta nem térnek el a szabályoktól s maradnak az asztali felköszöntő mellett.

Természetes, hogy ez a könyörtelen zárkózottság a nők között nem lett szimpátiára. A szabadkőművesek szíve — ugymond — nyitva áll a nők előtt, de a páholy ajtaja zárva. Maga Goethe is írt egy tréfás verset erről, midőn fia egy nővérmunkán vett részt.

Herder szabadkőműves beszélgetéseiben foglalkozik ezzel a kérdéssel. Socratesnek nem volt egy nagy gondolata Aspasia nélkül — mondják itt a nők — mire Herder azt feleli, hogy mégsem ülhetnek le a tanácskozó asztalhoz, mert a fantázia elragadja a nőket s rendszerint a pillanat hatása alatt cselekszenek. Szenvedélytől mentes, csendes tanácskozásba nem valók a nők...

Mit mondhatunk erre; e meghitt estén, e szívélyes vendéglátó körben hogyan védhetjük magunkat? Lelkiismeretünk tiszta s önbizalmunk és célkitűzésünk egyre izmosabbá lesz e megkerült korszaknak sodrában. — Ennek a helynek, mely a világosság s az emberiség hajléka, mi csak ritka vendégei lehetünk, akik itt-ott, különleges alkalmakkor nézhetünk szét megindultan e titokzatos szimbólumok között. Odahaza ülünk, őrizzük a keztyűt s megfeszítelve vesszük tudomásul, hogy a férfiak fontos dolgaik végeztével felköszöntőt mondanak tiszteletünkre. De éppen a ritka alkalom sürgeti megnyilatkozásunkat: testvérek, a mi szerepünk hovatovább nem abból áll, hogy pöntek este irigyen nézzük távozásokat s türelmetlenül hazavárjunk benneteket. Célunk egy a tiétekkel. Számolnotok kell vele, mint a fejlődő élet egyéb megnyilatkozásaival, hogy nagy és önkéntelen szervezkedés indult meg a nők körében, csendesesen, mintegy a mélyben, láрма és handabandázás nélkül, de szívósan és kitarítóan. Ezt a munkát nem kötik ősi rituálék, titok és pompa nem lengi körül, minden asszony és anya részt vesz benne, kit a józan ész vezérel s egy békés és emberséges új világot szeretne.

Ez a forradalom az asszonyok forradalma, azoké az asszonyoké, akik nem akarnak többé háborut, a gazdasági s szociális élet észszerűbb elrendezését követelik s akik ebben az elrendezésben méltó szerepet kérnek. Nemrég alakult meg Genfben az u. n. W. O. W. O., magyarul „Asszonyok szövetsége a rendezett világért“. Európa ugyszólván valamennyi vezető női szellemisége tagjai sorába tartozik. Ezek a nők nem tisztelik Herder megállapításait, ők a matriarchátus korára emlékeznek, Angliai Erzsébetre, Mária Teréziára és a többiekre, akik kényes és fontos szerepeket töltöttek be bravurosán. Ők arra emlékeznek, hogy a háborut a férfiak csinálták s az özvegyek, árvák az ő egyoldalú és erőszakos politikájuknak köszönhetik létezésüket.

De talán elfogulatlanabbnak hat, ha Coudenhove-Kalergit, a nagy Pán-európa apostolt idézem, aki férfi és nagyvonalu politikus létére éppen január hó 20-án a bécsi „Osztrák nőszövetség“-ben tartott beszédében többek között ezeket mondotta: „Nem beszélve Semiramisról és Kleopatráról, elég leszögezni a jelenkor számára, hogy Anglia legnagyobb uralkodóját Erzsébetnek hívták s ugyanez az ország Viktória királynő hosszú uralkodása alatt érte meg aranykorát. Hogy II. Katalin Nagy Péter cár mellett legkimagaslóbb uralkodója volt Oroszországnak, csakugy, mint Mária Terézia legnagyobb királynője a Habsburg monarchiának. Eppen így a mandzsu dinasztiának Tze

Hsi volt legnagyobb császárnő alakja a 19. században, aki e császárság összeomlását egy fél évszázadon át fel tudta tartóztatni“.

„A férfi lelki élete a harci ideálban, harci ösztönben, harci erkölcsben merül ki“.

„A nő lelki élete az anyaságban, anyai ösztönben, anyai erkölcsben merül ki“.

„A kedv, harcolni és ölni, a férfi ösztönök közé tartozik; másokat gondozni és ápolni a női ösztönök közé“.

(Ez a megállapítás természetesen nem a szabadkőműves férfiakra vonatkozik, csak általánosságban jelzi, hogy milyen ösztönök munkálnak a férfi lelkében).

„Amint az imperiálizmus kifejezetten férfi-politika, éppugy a pacifizmus kimondottan női“.

„Ez a világ összeomlásra van ítélve, ha a nők az utolsó pillanatban nem fogják megmenteni“.

„Nem az kell, hogy Európa férfi-uralmát egy új asszonyuralom váltsa fel, hanem a női és férfi elemek kiegyenlítődése: energia a harmóniával, szabadságvágy a békevágygyal, hősiesség a pacifizmussal“.

Körülbelül ez az utóbbi mondat képezi az asszonyok szövetségének a programját is. Ez a jelszavunk nekünk is, akik ma itt vagyunk közöttetek, kedves testvéreim. Energia a harmóniával, szabadságvágy a békevágygyal, hősiesség a pacifizmussal. Ez nem üres beszéd már, mely elfelejtődik az ünnepélyes alkalom elmúltával. Tartsátok számon, hogy elzárt ajtóitokon kívül mi nem irigykedünk és nem rosszmájúskodunk. S ha megkérdezték, mi a dolgunk s mivégre vagyunk itt, Sophokles „Antigone“-jának szavait idézzük:

„Nicht mitzuhassen — mitzulieben bin ich da“ Cluj

VIII. Eduárd, a szabadkőműves.

Olvasóinknak bizonyára nem árulunk el titkot, amikor az új angol király szk. multjáról és jelenéről beszélünk. Huszonnéggyéves korában, ezelőtt tizenhét évvel vetiék őt fel a testvéri láncba és azóta egyike volt a legtevé-²kenyebb és az intézmény elveihez leginkább ragaszkodó testvéreknek. A nagy angol szk. folyóirat, a *Freemason* következőkben számol be VIII. Eduárd király szabadkőműves egyéniségéről:

— VIII. Eduárd 1919. óta tartozik a rendünkhöz. Felvétele a *Household Lodge* Nr. 2614-be a következő ajánlás alapján történt:

„Felveendő S. K. H. Edward-walesi herceg, Cornwal hercege, a térdszalagrend lovagja, 24 éves és a gárdagránátosok ezredese. Ajánlja őt a főmester és a legérdemesebb nagymester, a Oonnaught-i herceg. Jótáll érte az érdemes főmester helyettes.“

A felvételt követő vakolásnál az üdvözlő felköszöntőre a következőkhen válaszolt a kőművesek láncába már felvett walesi herceg:

„Bár tudom, hogy sokféle munka vár reám, mégis remélem, hogy lesz elég időm a kőművesi kötelesség betöltésére is. Mindig őszinte törekvésem lesz, hogy elődeim példáját kövessem és minden irányban méltó testvére legyek ennek a testvéri láncnak és szorgalmas őrzője e jelentős páholy hagyományainak.“

A munkásságra és hűségre való ígéretnek a walesi herceg tizenhét éves szk. multja alatt mindenben eleget is tett. Annyira ragaszkodott a kőműves kötelességekhez, hogy annakidején, mikor a *Renown* nevű nagy csatahajóval a világot bejárta, az ő kívánságára ezen a hajón is ugynevezett instrukciós páholy alakult.

1922-ben a Surrey grófság nagypáholyának főfelügyelője, majd provinciális nagymestere lett és ezt a méltóságot most, mint Anglia uralkodója is megőrizte a maga számára. Az Angol szk-ség azt tervezte, hogy a skót nagypáholy alapításának közelebről tartandó kétszázadik évforduló ünnepségén őt nagymesterévé választja. Ez a terv most a trónralépés után természetesen nem aktuális többé.

Különösen sokat foglalkozott szk. jótékonyági intézményekkel. Közbelépései óriási összegeket eredményeztek az angol szk-ség által fenntartott és támogatott közintézményeknek. 1927-ben például, mikor ő volt az elnöke a leányárvaházak javára rendezett évi ünnepségnek, több mint kétszáz ezer fontsterling, majdnem 150 millió lej gyűlt össze ennek az szk. intézménynek a javára. Ebből az óriási összegből 33 ezer fontot a walesi herceg provinciális nagypáholya, Surrey egyedül hozott össze.

1935. júliusában Surrey nagypáholy *Friendship and Harmony Lodge* Nr. 1616. páholyának főmesterévé választották. Számtalan alkalommal adott Anglia jelenlegi királya annak a véleményének kifejezést, hogy a szk-ség nemcsak a brit világbirodalom, hanem az egész emberiség számára kimondhatatlanul nagy szolgálatokat tett és tesz továbbra is.

Kossuth és az amerikai szabadkőművesség.

A pozsonyi szk. muzeum, melyről folyóiratunkban már többször megemlékeztünk, legutóbb Kossuth Lajosnak egy érdekes levelével gazdagodott, mely a szk-sége miatt ellene intézett támadásokkal áll összefüggésben. A muzeum újabb emléktárgyával kapcsolatban dr. A. A. tv. érdekes cikket irt a prágai *Die Dreie Ringe* című szk. folyóiratban, mely Kossuth angol nyelvű levelét fakszimilében is leközi. A cikk beszámol arról, hogy Kossuth a szabadságharc leverése után először Törökországba, majd Angliába és Amerikába ment. Angliában a híres Richard Cobden kísérte agitációs útján és egyik barátjának következő elragadtatott levelet irta a nagy emigránsról:

„Kossuth kétségtelenül valóságos fenomen. Korának nemcsak a legnagyobb szónoka, de emellett a kitünő adminisztrátornak képességei nagy erkölcsi tulajdonságokkal és sohasem lanyhuló eltökéltséggel és bátorsággal egyesülnek benne. Ez több, mint amit Demosthenesről, vagy Ciceróról mondani lehetne. Én örvendek, hogy abban az élvezetben részesültem, hogy őt hallhassam“.

Mikor Kossuth Amerikába ment ki, az Egyesült Államok népének példátlan szeretete vette körül. Lafayette után ő volt az első idegen, akit a washingtoni szenátusba bevezettek. Amerikai népszerűségére jellemző, hogy André Maurois VII. Eduárdról írott könyvében elmondja, hogy VII. Eduárd királyt walesi herceg korában az amerikaiak éppen olyan mérhetetlen lelkesedéssel fogadták, mint annakidején Kossuthot.

Szk. szempontból Kossuth amerikai útja főleg azért érdekes, mert ezalatt vették őt fel az amerikai szk.-ek láncába. Felvétele 1825. május 3-ikán történt a bostoni páholyban, mikor az amerikai szk-ség nagymestere, Randall lelkész, aki ezuttal a kalapácsot vezette, a következő szavakat intézte Kossuthhoz:

„Végtelenül boldog vagyok, hogy téged ennek a szentélynek a kőművesei között látlak, és üdvözölhetlek, mint nagymestere Massachusetts állam nagypáholyának, mely a legrégebb páholy Amerikában s így a földgömb ezen a részén a szk-ség anyja. Más helyeken mások fogadtak téged, mint hivattott védőjét és felkent apostolát a népszabadságnak, mint szeretett hazája függetlenségének igazi harcosát. Az én számomra azonban az a különös szerencse jutott ki, hogy téged a „Testvér“ drága nevével köszönhetlek és kezemet nyújthatom neked, azt a kezét, mely éppen olyan közel van a szívhez, mikor a hazátlan kezét szoritja meg; mint amikor a győzelem és dicsőség idején a jónak és nagynak üdvözlésére siet.“

A bécsi kormány ügynökei, akik Kossuthnak mindenhol a nyomában voltak, arra használták fel az alkalmat, hogy a szk-ség őt ünnepelte, hogy katolikus körökben agitáljanak ellene. Ezzel a céllal rágalmozó cikket is helyeztek el egy amerikai katolikus újságban. Kossuth erre egyik neves amerikai ügyvédhez fordult azzal a kéréssel, hogy pert indítson a rágalmozó lap ellen. A pozsonyi szk. muzeum Blunt ügyvédhez ebben a tárgyban irt levelet szerzte meg a maga számára. A levélben elmondja Kossuth, hogy nem szokása védekezni a szervilis sajtó rágalmai ellen, már rég hozzászokott ahhoz, hogy az ilyesmit csak megvetéssel sújtsa. A kérdéses cikk azonban annyira tulmegy a határon, hogy barátai iránta érzett megbecsülését veszélyeztetné, ha a lap szerkesztője ellen rágalmozás címén a följelentést meg nem tenné.

A XVIII. század magyar szabadkőművessége

Írta: dr. J. E. tv.:

(Folytatás)

XVII.

1780-ban a budai páholy feloszlik és a pestivel olvad ismét egybe. A nyolcvanas évek nagy szabadkőművesi eseményeit (osztrák tartományi páholy, József császár korlátozó rendelete 1785-ből) már az előző fejezetekből ismerjük: ezuttal csak a pesti páholyra való hatásukat fogjuk vizsgálni. Gróf Pálffy udvari kancellár 1784-ben Pászthory Sándorhoz intézett levelében a következőkben foglalja össze a szövetség célját: „Szövetségünk feladata, hogy festvéreink között fentartsa és szítsa a fenkölt és hazafias szellemet, melynek elnyomása a nép többi rétegeiben el nem maradhat. Mint jó hazafiak tartozunk édes hazánknak azzal, hogy gondosan megőrizzük magunk közt ezen hazafias érzelmek csiráját és a nemzet cseméjét, melyek mihelyt kedvező alkalom nyílik, gondolozzák, visszaállítják és terjesztik ugyanazon érzelmeket, melyek a magyar népet mindez ideig jellemezték“. Pálffy tehát a „hazafias“ szellemet hangsúlyozza és így nem tesz mást, mint ügyesebb és diplomatikusabb formában csempészi be a „testvérek“ lelkületébe az állam iránti hűség gondolatát. Szerinte a szabadkőművesek „hazafias“ gondolkodásuk és tevékenységük révén fognak majd „az utókor“ előtt „mint egy jeles nemzet helyreállítói elismertetni“. József megszorító intézkedései, amiket Pálffy tudat a páholyal, inkább a rózsakereszteseket, illuminátusokat, továbbá a kisebb helyeken működő páholyokat érintették. Pest és Buda szabadkőművessége tovább fejlődik. Megerősödését elősegíti a budai fiók-páholy megszűnése is. A nyolcvanas évek elején harc tör ki a tagok sorában. E harc, amelyet a Draskovich rendszer hívei és ellenzői folytattak egymással, végül egy új páholy alapításához vezet, amely Budán 1781-ben létre is jön. 1782-ben „nagy kitüntetés“ éri a pesti szabadkőműveseket. Abafi szerint Oroszország trónörököse, a későbbi I. Pál cár meglátogatja a páholyt. Mi sem természetesebb, Buda és Pest „testvérei“ díszes és előkelő fogadtatásban részesítik a ritka vendéget és minden tag (akkoriban 78 volt a létszám) jelenlétével ünnepelte a leendő cárt.

A páholy élén 1783-ban is Orczy és Splény főmesterek állottak, mellettük helyettes főmester volt a piarista Schaffrath, szónok Barics egyetemi tanár. A páholy munkájához csatlakoztak még Máriassy József, báró Ráday Gedeon, Fáy Ábrahám, báró Podmaniczky László, Laczkovich János huszárhadnagy, a későbbi „Martinovics összeesküvés“ egyik feje, Kovachich Márton tudós, báró Brigido Mihály kanonok, majd szepesi püspök és Martinovics Ignác. Kivülök természetesen évről-évre nő az új tagok száma, ügyvédek, képviselők, katonák, írók, tudósok és néha egy-egy kalandor is bekerül az egyre szélesedő szabadkőművesi „láncba“.

A pesti páholy tagja lehetett még Katona István, a kitünő történész és Hajnóczy István is, akikről tudjuk, hogy szintén szabadkőművesek voltak.

A páholy összetétele meglehetősen egységes és harmonikus volt. Fellendülését és hosszú időkre terjedő virágzását éppen ennek a szellemnek köszönhetette, amelyet ihletett lélekkel és ügyes diplomáciai érzéssel Draskovich maga honosított meg. Abafi szerint gróf Széchenyi Ferenc, Széchenyi István apja is e pesti páholy-nak lehetett tagja.

1784 augusztus 24-ikén „Az első ártatlansághoz“ néven Pozsonyban páholy alakul, ahonnan 10 Budára áthelyezett „testvér“ magával viszi egy uj, de hasonló nevű páholy alapításának gondolatát.

Igy jön létre 10 magyar és német szabadkőműves közreműködésével a budai „Első ártatlansághoz“ címzett páholy.

A páholy élete és működése lassan kezd kibontakozni. 1785-ben mindössze hét munkát tartanak a „testvérek“, akiknek egy része látva a közönyösséget, a pesti páholyhoz szeretne csatlakozni és a két páholy egyesülésének gondolatát veti fel. A tervet eleinte mindkét páholyban tetszéssel fogadják, de az egyesülés egyelőre mégis elmarad.

Ugyancsak Pesten a nyolcvanas évek elején más páholyalakítási kísérletekkel is találkozunk. Ezek közül sikerre vezetett az a próbálkozás, amely Murusi Sándor nevéhez fűződik. Mavrokorlat Murusi a moldvai fejedelem öccse Nagyszébenben lép be a szabadkőműves szövetségbe és annyira megszereti az erdélyi kormányzóság akkori fővárosát és a „testvéreket“, hogy végleg Erdélyben akar letelepedni. Néhány évi ittartózkodás után azonban rendezetlen anyagi viszonyai és a páholyban körülötte kitört személyi viszálykodások miatt kénytelen új működési területet keresni. Így kerül Murusi a nyolcvanas évek elején Pestre. A hercegi ranggal rendelkező Murusi Sándor rossz anyagi viszonyok között él Pesten is, de azt reméli, hogy a szabadkőművesség révén csak ki tud majd szorult helyzetéből vergődni. Itten Strohmayr Ignác segítségével nagyon sok olyan szabadkőművessel ismerkedik meg, akik a magasabb, ugynevezett skót fokok elérését óhajtották; céljuk érdekében pedig áldozatoktól sem riadtak vissza. 1782-83-ban Murusi így tett lovaggá számos olyan „testvért“, aki saját jóhiszeműsége és hiusága áldozata lett.

Murusinak jogi volt bárkit lovaggá avatni, hiszen erre Hesseni Károly hercegtől nyert felhatalmazást, de már főrvenytelenül járt el akkor, amidőn egy új, ugynevezett „legmagasabb fokot“ alkotott, amit pompázó szavakkal „Eques professusnak“ keresztelt el. Ugyancsak jogtalanul szedte és pusztán egyéni célokra használta fel a rendkívül magas és még e korban is szokatlan lovagavatási díjakat.

1782 október 11-én Murusi és Strohmayr elhatározták, hogy templomos rendszerű páholyt alapítanak és azt „Szent Sándor a három ezüst haranghoz“ névre keresztelik. A páholy alapítását követő időkben lázas kereséssel folyik az új tagok toborzása. Hetekig tartó keresés után mindössze Wieninger Tádé volt bécsi titkosügynököt tudták ügyüknek megnyerni. Strohmayr is titkos rendőrségi ügynök volt és így a három kalandor jól érezhette magát a rokonlelekekből összetevődő társaságban, amelyhez nemsokára mások is csatlakoztak.

1783 január 20-án tisztviselőket választottak, majd Murusi visszavonul és magának csupán a skót alapha fizetendő díjak kezelését tartotta fent. Ez az összeg elég jelentős volt. Közel félezer forintra rugott.

A páholy működését csakhamar Murusi és Strohmayr versengése nehezítették meg. Mindketten egymás előéletét jól ismerve sokat ártottak nemcsak önmaguknak „titkaik“ kifecsegésével, de a még csak lassan erősödni kezdő páholynak is.

A harc Strohmayr és Murusi között változatlan heveséggel dult. Gróf Bánffy György és Pálffy beavatkozása vet véget ad az küzdelmüknek és végül Pálffy gróf vizsgálatot volt kénytelen elrendelni a két egymással veszekedő „testvér“ ellen. A vizsgálat lefolytatását a piarista Schaffrath báró a Nagyszivűséghez címzett páholy akkori főmestere vezeti le és e vizsgálat eredménye lesújtó.

Murusi magát Széchenyi Ferencet is igyekezett „magasabb“ fokra emelni, de terve nem sikerült. A „legnagyobb magyar“ atyja Pálffyhoz fordult tanácsért, aki most már egyszersmindenkorra véget vetett Murusi üzelmeinek. A páholyt 1783-ban végleg feloszlatta.

Murusi Strohmayerral kibékült, de ez már mitsem segített sorsukon. Egy-két fokemelés még fentartotta neveiket, de 1790-ben megszűnik minden kereseti lehetőség Murusi számára, aki 1890-ben Szentpétervárra költözik a cári udvarba, ahol leányai udvarhölgyek voltak.*) Ezzel a kalandos életű, romantikus Murusi nem éppen szabadkőművesi pályafutása véget ér. Természetesen az általa alapított páholy is elpusztul, tagjai más páholyokba lépnek és emlékét is csak a dégi levéltár porosodó írásai tartották fent.

Murusi gyorsan megszűnt páholyával szemben hosszabb és virágzóbb élet várt a Pozsonyban 1784 augusztus 24-én alapított „Első ártatlansághoz“ címzett páholyra, amelyet a „Biztonsághoz“ tisz kivált „testvére“ hozott létre. E tisz testvér Budára áthelyezése után magával viszi a páholyt is és törvényes formák között megindítja szabadkőművesi működését. A tisz alapító: Kroyher Ferenc, Steffner József, Nisnyánszky György, Tiszapataký Károly, Susterschütz Alajos, Gansé Lajos, Roller Kajetán és Kischanek, többnyire helytartósági tisztviselők vagy ügyvédek, akikhez később írók, egyetemi tanárok és más szabadfoglalkozásuk is csatlakoznak.

A páholy első munkáján megválasztja tisztviselőit, majd 1784 végén, december 7-én felveszi Mayerhoffer Antal kamarai számtisztet. A páholy működésére károsan hatott József császár reform-pátense. 1785-ben csak 7 munkát tartanak a „testvérek“ és már-már attól félnek, hogy az új császári rendelkezés véget vet minden szabadkőművesi tevékenységüknek. Ez a félelem azonban nem volt indokolt. A reform-pátens rengeteg rövidéletű páholy életének végét jelzi; az „Első ártatlansághoz“ ezzel szemben váratlan fellendülését éppen az annyira rettegett rendeletnek köszönheti. A pátens értelmében most már Budán csak egy páholy működhetett; így a „Hallgatagsághoz“ kénytelen beszüntetni tevékenységét, tagjai pedig csaknem kivétel nélkül belépnek az „Első ártatlansághoz“ címzett páholyba.

1886 február 6-án csatlakoznak a páholyhoz: br. Ráday Gedeon, Kovachich Márton, Podmaniczky József, gróf Splény József, Jeszenovszky József és még vagy husz „testvér“.

Az új tagokkal megszorodott páholy a következő határozatot hozta:*) „Az a fájdalom, melyet minden szabadkőműves testvér érzett, megértvén a közelebb kibocsátott legmagasabb rendeletből, hogy ő felsége nem viseltetik irántunk azzal a bizalommal, mely rendünk legtisztább szándékainak megfelelően, csak azon fájdalommal hasonlítható össze, mely az ártatlanul vádoltnak szívét önként elfogja. A miénket még növelte ama szomorú következményekre való tekintet, amelyek rendünkre jövőre háromolhatnak a korlátozott terjesztés és bizonyos rendőri felügyelet folytán. Kétkedve állottunk tanácskozva, mily áldozatot hozunk a megszeghetetlen hűségnek, mellyel mint szabadkőművesek kétszeresen tartozunk legkegyelmesebb királyunk iránt. Végre győzött bennünk a szabadkőművesség szelleme; szemünk előtt lebegett a feledhetetlen kötelesség: a jót, habár kisebb körben is, cselekedni, egyuttal pedig elfölt az a meggyőződés, hogy legkegyelmesebb

*) Murusinak közel negyven ismeretlen levelét kaptam meg az Erdélyi Múzeum levéltárában Kolozsvárt.

**) Abafi: „A szabadkőművesség története Magyarországon“ Budapest, 1900. 261—263. o.

fejedelmünknek szünetlen bizalmunk és alázatosságunk világosabb tanuságát nem adhatjuk annál, ha azt a cs. k. kegyet: szabadkőművesi munkáinkat az állam ol-
talma alatt folytathatni, hódolatteljes hálával elfogadjuk és az elrendelt legmagasabb
rendszbályoknak magunkat alávetjük.“ A páholy határozatát a tagok névjegyzé-
kével együtt a helytartósági elnökhöz küldték be. (Abafi könyve, 263.) Ugyan-
csak február 6-án új tisztviselőkart is választ a páholy. Megválasztották Kroyher-
t főmesterré, Hallert helyettes főmesterré, Darvasi és Áczélt felügyelőkké, Steffert
titkárrá, Podmaniczkyt szónokká, Királyt kincstárnokká és Mahlerni szertartás-
mesterré. A páholy élete 1785—86-ban fejlődést mutat, de a sok felvétel az egy-
ség rovására van és az ellentétek csakhamar kiobbannak. 1787 január hó 5-én
huszonnégyen (köztük Aigner, Splény, Darvas és Ráday) kilépnek. A kilépés
nem jelentett teljes szakítást, mert elhatározzák még 1786 december 30-án, hogy
ismét két páholyt alakítsanak, de e két páholy a hatóságok előtt „egy testként“
kell továbbra is szerepeljen.

Az ellentétek tehát a kettéválással ideiglenesen megoldódtak és a „testvérek“
mindannyian a további békés együttműködést határozták el.

1787 április 18-án főmesterré választották Podmaniczkyt, aki alatt a páholy
munkája határozottabb irányt nyer és több eredményt tud felmutatni. Ebből az
időből maradt fenn néhány előadásnak is az emléke. Aczél a szabadkőművesség
keletkezéséről, Lányi a rendi titkokról, Mahlern a testvéri szeretetről, Podmaniczky
pedig a szimbólumokról tartott előadást.

1787—89 között ismét emelkedik a tagok száma. Ekkor lép be többek kö-
zött Majthényi László alispán, Haliczky András tanár, Miskei Pál táblabíró, Ber-
zevicy Imre testőr és Madách Sándor nógrádi ügyész.

1789-ben újabb válság fenyegeti a páholy életét. Julius 16-án, a János-
ünnep alkalmából Podmaniczky azzal az indítvánnyal állt elő, hogy „a mostani
szomorú helyzetnél fogva a páholy egy időre pihentessék.“ Javaslatát mély meg-
döbbenést kelt és a „testvérek“ elhatározzák, hogy „a páholyt jobb időig nyu-
godni hagyják“.

A páholy utolsó munkáit 1789 július 18-án és 21-én tartotta. Működése
ezzel véget is ért.

A „Hallgatagsághoz“ címzett budai páholy 1786-ban feloszlott; tagjai az
„Első ártatlansághoz“ címzett páholyba léptek. De az az egyesülés nem volt
szerencsés, mert a két különböző szertartású rendszer hívei egymással nem tudtak
megbarátkozni.

1787 január 5-én éppen ezért új életre kel az ideiglenesen „elalfatott“ pá-
holy. Az újjászervezők között találjuk Aigner Tóbiást, Darvas Ferencet, gr. Hal-
ler Józsefet, báró Ráday Gedeont, Splény Józsefet stb. Ugyancsak itt nyernek
felvételt báró Orczy László, Szén Antal, Czirják Mihály és Szapáry László.

A budai páholyokkal egyidőben a pésti „Nagyszívűséghez“ címzett páholy
is tovább dolgozik. Működését a reform-pátens eleinte károsan befolyásolta, de a
helytartóság 1786 február 9-iki engedélye ismét lehetővé teszi a munkát. Az újjá-
élesztési tervnek legteljesebb hirdetői az egyetem német tanárai és néhány lelkes
tisztviselő, akik mindenáron ottfont akarnak teremteni a szabadkőműves eszmék
számára Pesten is.

1886 március 16-án Pongrácz Boldizsáréknál több „testvér“ találkozást ad
a páholy felélesztésének megbeszélése céljából. Ezen a megbeszéléseken ott találjuk
a későbbi páholy egész szellemi vezérkarát. Ott van Barics Béla egyetemi tanár,
Laczkovics György, Pestmegye helyettes alispánja, Millivoin György görög lelkész,

báró Schaffrath Lipót, a pianista gimnázium igazgatója, Kreil Antal, Hoffmann Lipót, Cornides Dániel és Koppi Károly egyetemi tanárok stb. Az összegyűlt „testvérek” közül huszonhárom kimondta, hogy feléleszti a nemrégiben megszünt „Nagyszivűséghez” páholyt, hivatalos nyelvül pedig a németet fogadják el. A választások során Kreilt főmesterré, Hoffmann-t titkárrá, Schaffrathot szónokká, Baricsot kincstárnokká és Cornidest szertartásmesterré választották meg.

Az ünnepélyes megnyitás (április 5) alkalmából Hoffmann tartott nagy beszédet a szabadkőművesség céljairól. A szövetség főcélja szerinte a „jótékonyág”. Ennek gyakorlásával szép feladatot teljesít a szabadkőművesség; a szerencsétlenséget, a nyomort, az inséget enyhíti; a jutalmazatlan szorgalmat, a félreismert tehetséget buzdítja; az elnyomott és sanyargatott ártatlanságot oltalmazza; a hámsan vádoltat, az igazságtalanul elítélt hatalmas ellenségei ellen védelmezi; a hatalmaskodó gonoszságot lefegyverzi; az igazság szózatával küzd a gáncsolás kigyó nyelve ellen; a meghasonlott barátságot kibékíti és megszelidíti az elkeseredett szíveket. „Ha nem kérkedő hazugság az, hogy tagjait a szabadkőművesség az erény mintáivá képezi a profánok számára, akkor a szabadkőművességnek kiváló buzgalommal kell az erkölcs és a polgári társaság kötelességeit teljesítenie. Az egyes ember mindig tehetetlen, csak az egyesült erő képes nagyot létesíteni. Ennélfogva mindenekelőtt szükséges a páholyban az egyetértés szellemét táplálni, hogy az humánus céljait elérhesse. Szükséges továbbá a felvételeknél nagy szigorral eljárni, mert egyetlenegy rakoncátlan testvér képes a páholy belső nyugalomát megzavarni s a profán világ megvetését a szövetségre vonni”. (Abafi fentidézett könyve, 276—277. oldal.)

Az életrekelt fiatal páholy első tevékenysége a tagfelvétel. Új „testvérként” csakhamar befogadást nyerneek gróf Trebitsch Lajos, Degen Dániel könyvkereskedő (aki később Martinovics rendőrkézre juttatásában jelentős szerepet játszik), Prónay Mihály stb.

A páholy szellemi életében ekkor Kreil és Liedemann járnak elől, mindketten a szabadkőműves eszmék őszinte hirdetői. 1787 március 23-án gyászmunkát tartottak Draskovich volt nagymester „örök keletbe költözése” alkalmából.

Kreil és Hoffmann között nemsokára viszálykodás forvén ki a páholy élete ismét válságba jut.

A Kreil és Hoffmann közötti ellentét lassan simul csak el, különben is Hoffmann-t kiábrándulások érik és elkedvetlenedésének őszintén kifejezést is ad. 1787 augusztus 17-én a páholy nyilatkozatra szólítja fel és kéri a nála levő jegyzőkönyvek és iratok azonnali beszolgáltatását. Hoffmann a szigorú felszólításra kénytelen válaszolni. Feleletében kifejti kiábrándulásainak okait és kijelenti, hogy a bécsi szabadkőművességben nem találta meg azt, amit keresett, ezért azt tervezte, hogy Pesten már nem fog semmiféle szabadkőművesi munkában részt venni (Abafi fentidézett könyve, 283—284. oldal); a „Nagyszivűséghez” felhívásának azonban nem tudott ellentállani, ezért megpróbálkozott még egyszer bekapcsolódni a „testvéri láncba”, azt remélve, hogy Pesten talán meg fogja találni az eszményeinek megfelelő „baráti kört”. Azt remélte, hogy a szabadkőművesség „itt abban a helyzetben volna, hogy minden tekintetben jótékony munkásságát idővel egész Magyarországra kiterjeszthesse. Szapora anyjává lehet minden társadalmi erénynek, a fiszta erkölcsnek, a népszerű tudománynak és hasznos irodalmi ismereteknek. Példájává emelkedhetik a jóra valósnak, a szorgalomnak és a tudományos haladásnak, kivált az egyetemi hallgatóságra nézve”. Ugy látja Hoff-

manni, hogy az ő „eszméit“ testvérei félreértették és őt „uralomvágygal“ gyanúsították meg.

Hoffmann levelét a páholy szeptember 3-iki munkáján olvasták fel. A tagok egy része neki adott igazat, legtöbben ellene foglaltak állást. A vitának az left a vége, hogy az önértében megsértett Hoffmann és a hozzá csatlakozott néhány híve ideiglenesen „fedezést“ kért és kivált a páholyból.

A pesti szabadkőművesség irodalmi hatása ezekben az években kezd erősen kibontakozni. Ezért az itteni szabadkőművesség külső történetét egyelőre félbeszakítva, Pest irodalmi életével és szabadkőműves íróival fogunk foglalkozni, akik egyre nagyobb számmal lépnek a szövetségbe és nevükkel, tekintélyükkel súlyt adnak a sokszor belső harcoktól, kicsinyes személyi küzdelmekről megrendített páholyéletnek. Az írók közül elsősorban Kármán Józseffel fogunk foglalkozni, akinek szabadkőművesi „sejtelmei“ nagyszerű bepillantást nyújtanak nemcsak a kor egyik legnagyobb magyar írójának lelkiületébe, hanem a „szövetség“ Kazinczytól keresett „jobb lelkeinek“ utópiakereső világába is.

Kármán József szabadkőműves „sejtelmeiben“, melyet „egy fiatalabb testvérnek a szabadkőművesi rend céljairól“ írt vallomást tesz a szövetség mellett.*)

„Mióta fiuból lassanként ifjúvá érlelődtem, — írja Kármán, — legkedvesebb gondolataim egyike az óhajítás volt: vajha a rend kebelében élhetnék, e szép lánc egyik szeme, a nagy gépezet egyik kerekecskéje lehetnék. Méltán mondhatnám, hogy ez óhajítás eszméletemmel egykoru; mert egyáltalában nem emlékszem azon percre, melyben az keletkezett; amelyben először gondoltam azt; nyoma gyermekségem legelső, legrégebb korában vesz el.

Örömet emlékszem ez időkről, s ki előtt nem kimondhatatlan édes és drága ez emlékezet? Már csak azon oknál fogva, hogy e gyöngesség oly általános és mondhatnám oly szeretetreméltó, talán nem volna egészen rosszalandó az az öröm, mellyel szívem titkos történetének e részét a renddel való tekintettel előadom; de ezt nem teszem önzésből, eszméim elemzéséhez, fogalmaim világosabb megmagyarázásához tartozik, ami nélkül majdnem nevetségessé válhatnék. Már általában nem közömbös, legalább az én szememben, ami csak távolról is érinti a szív történetét. Rám nézve legtanulságosabbak voltak azon órák, melyeket ennek tanulmányozásában töltöttem“. Ezután leírja Kármán, hogy szellemidézéssel is foglalkozván, lelke a „titkok“ befogadására elő volt készítve. Bár — írja — e szellemidézéssel kapcsolatban „mindent összekapkodtam, ami e tárgyra vonatkozott, buzgalommal, sőt imádattal olvastam el minden könyvet, mely ezt tárgyalta s melyhez hozzá férhettem — és a végén annyit tudtam, mint kezdetben“.

„Ez időben eshetett, — írja, — hogy homályos értesítést nyertem egy társaság létezéséről, mely oly titkokat őriz, mik a beavatatlanra nézve hozzáférhetetlenek. Láttam férfiakat, kiket általánosan tiszteltek, olyanakul ismeretessé válni. Láttam e férfiaknál képeket, ábrákat, melyek azt még valóbbszínűvé tették, és melyeket némi tisztelettel megbámultam. Egy most is még élő, mély belátású férfiú, kinek közelébe jutottam, és kinek házában ez időben néhány hetet töltöttem, zárt ajtók mögött szorgalmaszkodott. Ez amannak létezését még bizonyosabbá tette előttem és még élenkebbé óhajításomat, annak valaha tagja lehetni.

Ez óhajítás azonban ez időben csak a rejtelmesnek kedveléséből, a titkok utáni vágyból származott.

* Kármán József művei. Kiadja Abafi Lajos. I.—II. Budapest, 1880. Az idézett rész a második kötetben van.

Később, midőn szülői házam magános köréből, és iskolai barátim kis világából ki mertem lépni, nagy válságon, fordulaton mentem keresztül. A való világban sokkal többet találtam, semmint ott rejtett kuckómban sejtettem volna, egy nagy város szórakozásai, az új látvány elfelejteté velem magányom képeit, melyeket a valóság elűzött... Az emberekkel való érintkezés tapasztalást adott és megkedvelteté velem a társalkodást; érettebb korom, ifjuságom megtanított a szemre, meg a szenvedélyes barátságra.

Az első pillanat mámorra hamar röppent el. Tulcsigázott gondolkozásom módja nem lett kielégítést a közönséges emberekben. Regények, melyekkel még mindig fel nem hagytam volt, jobb leányokat, nemesebb barátokat mutattak.

A rendről táplált homályos fogalmak mindinkább fiszultak. Benne a nemes emberek oly láncát láttam, minőket eddigelé hiába kerestem; hitvallásuk lévén a testvéri szeretet, melyet sehol se lertem. Megkettőződött óhajításom, e fiszteletméltó körbe bejuthatni, mert szívem szükségévé vált, barátokkal birni, kik azokul oly melegséggel viseltetnek, aminővel én az lehetni képzeltem, és minőkre addig sehol sem tudtam szert tenni. Emlékszem, hogy midőn felvételemkor kérdeztem azon ok iránt, miért kívánok felvétetni? azt feleltem: jó s nemes emberekkel óhajtok együtt élni. Óh, e feleletben annyi rokonérzés volt, melyet az a nyomaték, melyet rá helyezni iparkodtam, sehog sem képes kifejezni.

Végre kiléptem az ifjuság korából, és beléptem a nagy társadalmi világba. Minden reményeim, melyeket a tapasztalatlan ifju oly rózsás színben tud magának ecsetelni; minden kilátásaim, melyekkel magamat kecsegtettem: mint feküdték előttem feldulva, összezuzva! Hivatás után fohászokdtam, szoros rendeltetés után: — és sehol sem volt segítség“.

„Éreztem magamban ösztönt közreműködni, tevékenykedni egy új célért, résztvenni a nagy polgári társadalomban, és egyedül láttam magamat.

Ekkor e rendet, e nagy baráti szövetséget buzgalommal kerestem és megtaláltam. Nem vagyok képes kifejezni, mit éreztem, midőn megtaláltam, már az első napon áldottam azt, aki belé vezetett.

Kiváncsiság, mely a legtöbbecknél az első vezető s az első indok szokott lenni a belépésre, az előbbieknél fogva legcsekélyebb részét képezte óhajításomnak, és csak annyiban lehetett benne része, hogy titkokra nézve, melyeket találni reméltem és remélek: felvilágosítást véltem kaphatni. Megvallom, hogy a rejtelmes iránti előszeretetem még el nem hagyott; sokkal mélyebben és sokkal korábban vésetett az lelkembe, semhogy teljesen kiolthattam volna; csakhogy a jobb tapasztalás enyhítette s talán jobban vezette. Ez volt tehát első sorban, továbbá az igazi barátság, valamint az egyesült erő után való vágyakozás, ami engem vonzott.

Ugy hiszem, hogy e vallomásaimat előre bocsátanom kellett. Mert midőn föltemtem magamban, hogy leírom sejtelmeimet a rend céljáról, előre kellett látnom, hogy a csalatkozás kikerülhetetlen, mivel a rend belsejéről még oly csekély ismeret valódi végcéljai helyett gyakran csak saját óhajításaimat fogom leírni; előre kellett látnom, hogy a főkéletes, a mélyebben beavatott gyakran mosolygani fogja együgyűségemet; és hogy szememben máskép nem, mint ez őszinte vallomás által nyerhetek mentséget. Majdan, ha a sors engem abban részesít, hogy a világossághoz közelebb álljak, az együgyűségem fölött való mosoly nekem is üdvömrre és jótéteménnyé válhat, midőn a belépőnek óhajításait a főkéletesnek jobb és biztosabb ismereteivel meg lesz engedve“.

Arad keletén új Jánosrendi román nyelvű páholy alakult. Arad keletén *Horia* névvel új Jánosrendi román nyelvű páholy alakult, mely megkapta az ideiglenes munkáengedélyt. A páholy tisztikara is megalakult. Főmesterré P. B., helyettes főmesterekké dr. M. D. és dr. C. R., szónokká S. V., helyettes szónokká R. T. és titkárrá S. E. testvéreket választották meg. Az ujonnan megalakult páholy munkájához a testvérpáholyok szeretetteljes jókívánságait küldik.

A rimaszombati „Gömör” és a munkácsi „Progressio” páholyok megvilágítása. A csehszlovákiai „Lessing zu den Drei Ringen” nagypáholy február 29.-ikén munkára ébresztette a rimaszombati „Gömör” és március elsején a munkácsi „Progressio” □□ at. Mindkét helyen új lángra gyújtották a közműves világosságot. A megvilágítás ünnepe a „Gömör” □ számára a losonci Phönix □-ban történt, míg a „Progressio” számára ugyanez az ünnepség a beregszászi „Pro libertate” □-ban folyt le. Az ünnepeket Zaszlúky László nagymester vezette a rituálé által előírt ünnepélyességgel.

Halálozás. A csehszlovákiai „Lessing zu den drei Ringen” nagypáholy hivatalos lapjában a pozsonyi „Testvériség” páholy mély megindulással jelenti, hogy dr. Mester Emil tv.: az örök keletbe költözött. A gyászhir minket is érint, mert Mester Emil tv.: mint köztisztletnek örvendő orvos a háboru után évekig Tg.-Mureşen folytatott gyakorlatot. Kimondott szk.: munkára azonban ez alatt az idő alatt nem nyílt alkalma, mert páholyaink ebben az időben még nem dolgozhattak. A „Testvériség” páholy, a gyászjelentés szerint, nemesen érző, az igaz humanitás kötelezettségeivel szemben mindig odaadó tv.:-t vesztett a legjobb férfikorában elhunyt dr. Mester Emilben, aki nemcsak mint orvos örvendett nagy tekin-

télynek, hanem emberi tulajdonságai révén is tisztelet vette őt körül.

Szk. akadémia. A prágai öt testvérpáholy szellemi együttműködése érdekében alakított *Quatuor coronati coetus Pragensis et Academia massonica* magas színvonalu előadásorozatát rendez szk.-séggel kapcsolatos tárgyakról. Az előadásorozatból kiemeljük a prágai német egyetem hírneves filozofia tanárának, Oskar Kraus professzornak nemrég „A jelenkor filozófiai áramlatai és a szabadkőművesség” címen tartott előadását, mely rövidesen nyomtatásban is megjelenik s így mi is beszámolhatunk róla. Ugyancsak az előadásorozatban szerepelnek Adolf Donathnak, a Berliner Tageblatt volt híres műkritikusának „Szabadkőműves szimbolumok a képzőművészetben” című előadása, dr. Paul Netti egyet. magántanárnak „Sztartási táncok elemei a szk. rituáléban” című előadása, dr. Albin Goldschmiednek „Szabadkőművesség, liberálizmus és szocializmus” című előadása és Johannes Urzidilnek „Szimbolumok és valóság” és „Schiller és a szabadkőművesek” című előadásai. Az „Academia massonica” pedig közös vitatárgyul „Az emberi kultura utja szabadkőműves szempontból” c. tárgyat tűzte ki. A közös munkát szeminariumszertien tervezik, ahöl a megbeszélések kiváló testvérek vezetése alatt fognak lefolyni.

KIADÓHIVATALI KÖZLEMÉNYEK

Akiknek a „Humanitas”-ra vagy hirdetésre előfizetési hátralékuk van, továbbra is Vikol Kálmán bankigazgató címére Cluj, Banca Ardeleană (Erdélyi Bank és Takarékpénztár) utalják át, „Humanitas” jelzéssel.

A kiadóhivatal profán címe további intézkedésig: Benkő Gábor, Cluj, Str. Bisericei Ort, Rom. 2/b.